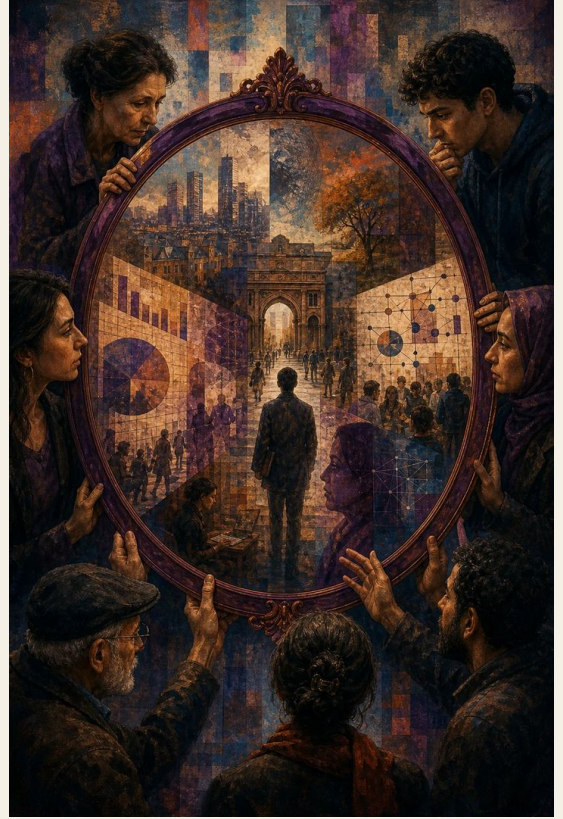

ALVIN GOULDNER

Gelecek Sosyoloji

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

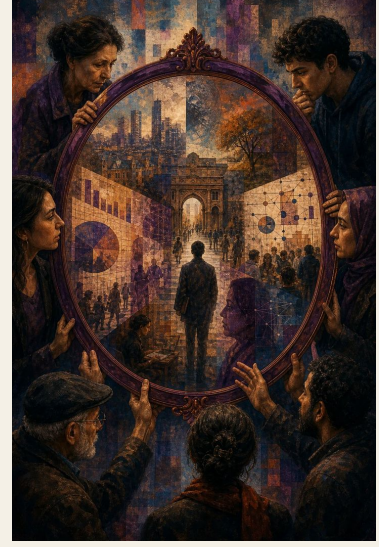
16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Okuma Haritası'ndaki 'Gelecek Sosyoloji' başlığı Alvin W. Gouldner'ın 1970 tarihli *The Coming Crisis of Western Sociology*, yani Batı Sosyolojisinin Yaklaşan Krizi eserini karşılar. Kitap beş büyük hatta ilerler: değerden bağımsız bilim eleştirisi, sosyolojinin kendi tarihi, Parsons ve işlevselcilik çözümlemesi, Marksist sosyolojinin sorunları ve öz-farkındalığı yüksek yeni bir refleksif sosyoloji çağırısı.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Sosyolojinin toplumu dışarıdan tarafsızca izlediği iddiasını; araştırmacının değerleri, kurumları, kariyeri ve güç ilişkilerini de araştırmanın içine alarak sorgulayan kapsamlı ve sade bir refleksif sosyoloji rehberi.

Gouldner 'nesnel kanıt önemsizdir, herkes kendi gerçeğini yazar' demez. Araştırmacının konumu ve değeri, yöntemin yerine değil yöntemin dürüstlüğüne eklenir. Rehber, onun keskin Parsons eleştirisini de son söz saymayacak; rakibin güçlü yanını ve Gouldner'ın kendi dönemsel kör noktalarını görünür tutacaktır.

Bir sosyolog fabrikada işçilerin kurallara uyumunu ölçer. Sorularını şirket bütçesiyle hazırlar, müdürün odasında görüşür ve grev korkusunu 'düzene uyumsuzluk' diye kodlar. Tablosu doğru hesaplanmış olabilir; fakat araştırmanın kurulma biçimi hangi gerçeğin tabloya gireceğini çoktan seçmiştir.

KULLANIM ÖNERİSİ

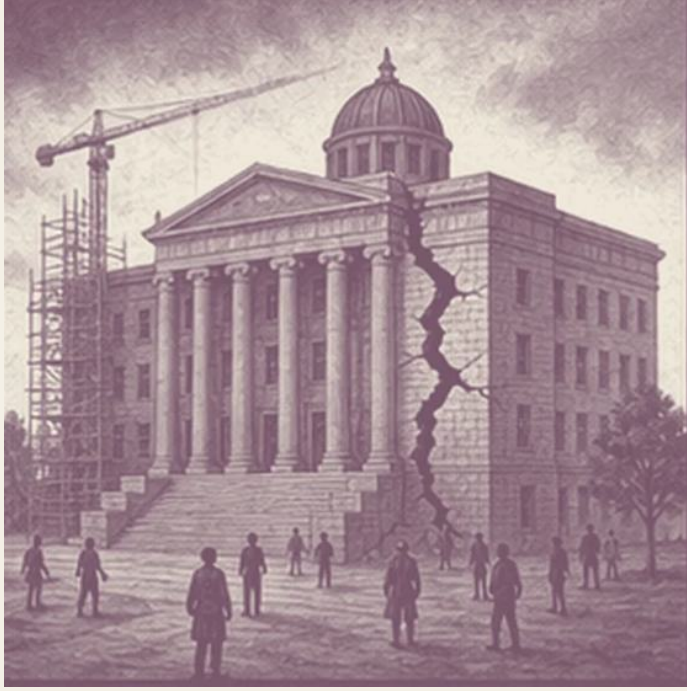
Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Akademik meslek güvenli sınırlar kurar
02	Kriz başarısızlıktan değil saklanan
çelişkiden doğar	13	Marksizm de kendi sosyolojisine ihtiyaç
duyar
03	Sosyoloji kendisini de toplumsal olgu
saymalıdır	14	Radikal sosyoloji öfkenin ötesine
geçmelidir
04	Değerden bağımsızlık vaadi iki yüzlü
olabilir	15	Refleksif sosyoloji bileni de araştırır
05	Nesnellik ile ahlaki kayıtsızlık aynı
değildir	16	Bilgi özgürleşmeye hizmet ederken hesap
vermelidir
06	Kuramın altında alan varsayımları
bulunur	17	Geleceğin sosyolojisi kendi gölgesini taşır
07	Kuramcının kişisel gerçekliği bilgiye
karışır	18	Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Klasik ve romantik iki derin yönelimdir	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	İşlevselcilik düzenin nasıl sürdüğünü
sorar	20	Bugüne taşınan üç soru
10	Parsons'ın düzeni çatışmayı
sessizleştirebilir	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Kuramın başarısı tarihsel kuruma
bağlıdır		

Kriz başarısızlıktan değil saklanan çelişkiden doğar

Gouldner savaş sonrası Amerikan sosyolojisinin kurumsal olarak büyürken kendi tarafsızlık, düzen ve toplumla ilişki varsayımlarını taşıyamaz hale geldiğini savunur. Bu çerçevede kurulduğunda kitabın zor görünen sorusu gündelik hayata yaklaşır.

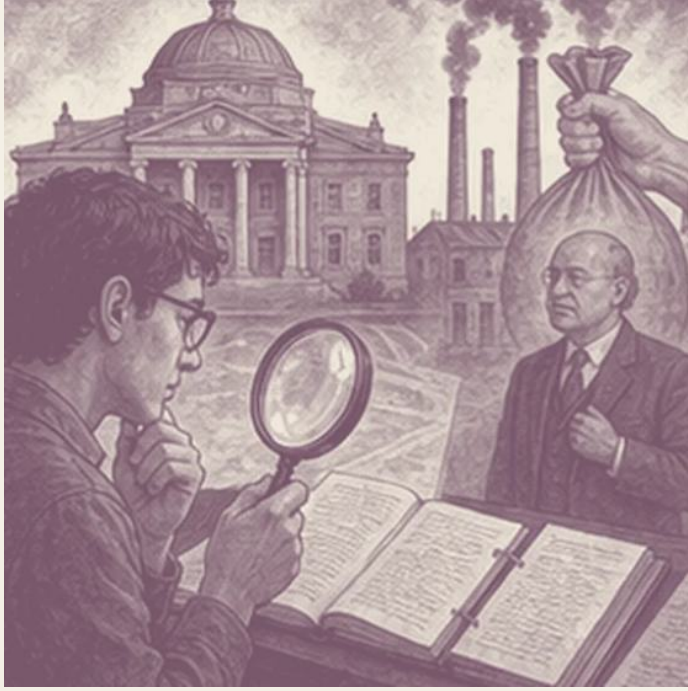
Bölüm bütçesi artar, araştırma sayısı çoğalır; öğrenciler ırkçılık ve savaşı sorarken ders yalnız istikrar tablosu anlatır. Olayı yaşayan kişi tüm yapıyı görmese de yapı onun seçeneklerini etkiler.

Toplumdaki çatışma mesleğin değerlerini görünür kılar, genç kuşak eski uzlaşmayı reddeder ve kuramsal kriz açığa çıkar. Mekanizma görüldüğünde benzer görünen iki olayın neden farklı sonuç verdiği anlaşılır.

Kriz sözü bütün sosyolojinin tek anda çöktüğü anlamına gelmez; farklı okullar ve güçlü ampirik çalışmalar sürer. Tek etkileyici olayın bütün toplumlar adına konuşmasına izin verilmemelidir.

Bir kurumun büyüme göstergesi iyi iken temel amacına güvenin neden azaldığını araştırın. Kriz mesleğin yok oluşu değil saklanan değer ve kurum bağlantısının artık inkâr edilememesidir. Kavramı önce kendi davranışımızda aramak onu kolay suçlama aracından kurtarır.

Sosyoloji kendisini de toplumsal olgu saymalıdır

Toplumu açıklayan disiplin kendi üniversitesini, finansmanını, kariyer düzenini ve tarihsel çıkarlarını araştırma dışında tutarsa yarım kalır. Yazar tekil olayı daha geniş bir yapının belirtisi olarak okumamızı ister.

Yoksulluk çalışan akademisyen, proje dilini fon veren kurumun istediği ölçüye göre seçer; bu seçim de sosyolojik açıklama ister. Örneği hatırlamak, kuru kavramı ezberlemekten daha kalıcı bir yol sunar.

Bilgi üretimi meslek, sınıf ve kurum ilişkileri içine yerleşir; bu koşullar soru ve kavram seçimini etkiler. Neden ile sonuç arasındaki ara adımlar kitabın asıl açıklama gücünü taşır.

Kurumsal etki bulmak araştırma sonucunu otomatik olarak yanlış yapmaz; kanıt ayrıca değerlendirilmelidir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç her zaman aynı yönde ilerlemez.

Okuduğunuz bir araştırmada soruyu kimin finanse ettiğini ve hangi sonucun kuruma rahat geldiğini sorun. Sosyolojinin sosyolojisi bilginin içeriğini değil üretim koşulunu ek bir kanıt alanına dönüştürür. Ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini de görmek gerekir.

Değerden bağımsızlık vaadi iki yüzlü olabilir

Gouldner araştırmacının değer taşımadığını söylemesinin gizli değerleri yok etmek yerine onları tartışılmaz hale getirebileceğini ileri sürer. Bu cümle sonuçtan önce hangi şartların oluştuğunu araştırmaya çağırır.

Anket yalnız verim sorar, işçinin onurunu sormaz; araştırmacı değer katmadığını söylerken verimi önemli değer olarak seçmiştir. Sahne, kavramı tanımdan çıkarıp insan yüzü ve gerçek bedelle buluşturur.

Konu, kategori ve sonuç dili öncelik taşır; açıklanmayan seçim bilimsel nesnellik görüntüsü altında doğal görünür. Bu bağlantı niyet ile sonuç arasındaki mesafeyi görünür tutar.

Açık değer beyanı keyfî sonuç çıkarma izni değildir; veri ve karşı kanıt kuralları korunmalıdır. Açıklama olasılık gösterir; değişmez kader ilan etmez.

Bir araştırmanın ölçtüğü şeyi neden önemli saydığını tek cümlede açıklamasını arayın. Gizli değer tarafsızlık iddiasıyla görünmez olur; açık değer ise karşı eleştiriye girebilir. Görev tek doğruyu ezberlemek değil, yanlış kurulmuş soruyu fark etmektir.

Nesnellik ile ahlaki kayıtsızlık aynı değildir

Kanıtı sadakat araştırmacının bulgusunun toplumsal sonucunu düşünmemesini gerektirmez; Gouldner bilim insanını kendi işinin kullanımına karşı sorumlu olmaya çağırır. Kavram, hazır cevap vermekten çok dikkatin yönünü değiştirir.

Ayrımcı işe alımı ölçen kişi raporunun yalnız yönetim kontrolünde kalıp mağdurlara kapalı olmasının etkisini de düşünür. Bir ayrıntı değiştiğinde sonucun da değişmesi, kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

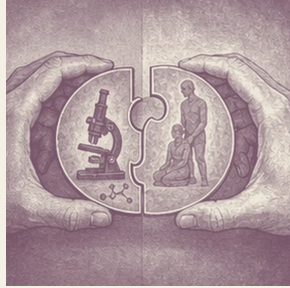
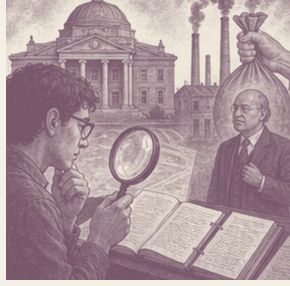
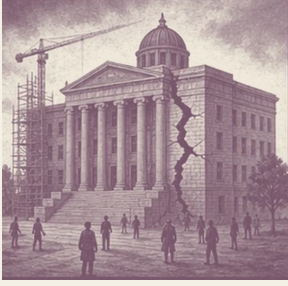
Yöntem olguyu sınar, etik düşünce araştırma ilişkisinde zarar ve yararın dağılımını görünür kılar. Burada önemli olan adımları sırayla izlemek ve hiçbirini doğal kabul etmemektir.

Araştırmacı her sonucu kontrol edemez ve politik faydayı doğruluğun ölçüsü yaparsa propaganda tehlikesi doğar. Kitabın dönemi ve seçtiği örnekler hesaba katılmadan kavram kolayca dogmaya dönüşür.

Bir çalışmada doğru sonuç, zarar azaltma ve açık erişim sorumluluklarını ayrı ayrı değerlendirin. Nesnellik, sonuç hoşumuza gitmediğinde de kanıtı sadık kalmayı; sorumluluk ise sonucunu düşünmeyi ister. Dijital araç değişse bile güven, korku, itibar ve güç ilişkileri yeni biçimde sürebilir.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Kriz başarısızlıktan değil saklanan çelişkiden doğar
- Sosyoloji kendisini de toplumsal olgu saymalıdır
- Değerden bağımsızlık vaadi iki yüzlü olabilir
- Nesnellik ile ahlaki kayıtsızlık aynı değildir

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Kuramın altında alan varsayımları bulunur
- Kuramcının kişisel gerçekliği bilgiye karışır
- Klasik ve romantik iki derin yönelimdir
- İşlevselcilik düzenin nasıl sürdüğünü sorar

Bağlantı sorusu: “Kriz başarısızlıktan değil saklanan çelişkiden doğar” ile “Nesnellik ile ahlaki kayıtsızlık aynı değildir” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Kuramın altında alan varsayımları bulunur” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Kuramın altında alan varsayımları bulunur

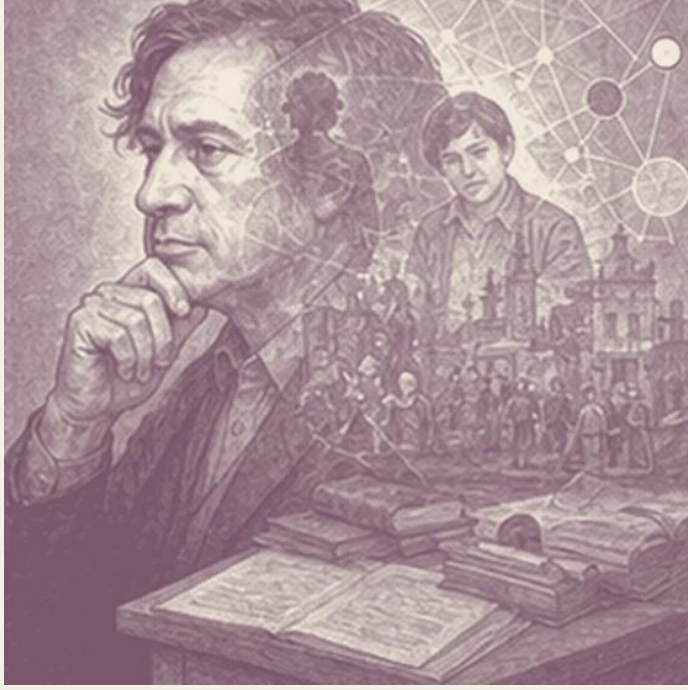
Sosyologlar açık önermelerden önce insanın bencil mi dayanışmacı mı, toplumun düzen mi çatışma mı olduğu hakkında geniş ve çoğu zaman gizli varsayımlar taşır. Bundan sonraki tartışma bu temel bağlantının ne kadar taşınabileceğini sınar.

İşyerini doğal olarak uyumlu ekip sayan araştırmacı grevi arıza, çıkar çatışması sayan araştırmacı pazarlık işareti görür. Örneğin gücü süslü olmasında değil, neden ile sonucu yan yana getirmesindedir.

Arka plan varsayımı hangi verinin sorun, hangi davranışın normal sayılacağını yönlendirir. İlişki tek yönlü değildir; sonuç da kendisini doğuran koşulları değiştirebilir. Her varsayımı açığa çıkarmak mümkün değildir; önemli olan rakip çerçeve ve karşı örnekle sürekli sınamaktır. Kanıt, yorum ve değer yargısını ayrı tutmak burada özellikle önemlidir.

Aynı olayı düzen, çatışma ve anlam arayışı çerçevelerinde üç kısa açıklamayla yazın. Alan varsayımı görünür olduğunda rakip açıklama aynı veriye başka soru sorabilir. Başka türlü olsaydı ne değişirdi sorusu fikri gerçek bir olayda sınar.

Kuramcının kişisel gerçekliği bilgiye karışır

Gouldner kuramı yalnız mantıksal cümleler değil, düşünürün yaşam deneyimi, kuşak konumu ve duygusal yatırımıyla ilişkili bir ürün olarak okur. Bu ayrım kitabın geri kalanında izlenecek yolu açar.

Otoriter ailede büyüyen kişi düzeni güven, başkası tehdit olarak yaşayabilir; seçtiği toplum teorisi bu deneyimle konuşur. Aynı olayı başka kişinin gözünden görmek görünmeyen maliyeti açığa çıkarabilir.

Kişisel tarih bazı sorunları görünür, bazılarını dayanılmaz veya önemsiz kılar; teori yaşamla yankı kurar. Kavram ancak bu ara hareketler açıkça görüldüğünde gerçek bir düşünme aracına dönüşür.

Biyografi fikri çürütmez ve düşünürün niyetini uzaktan teşhis etmek kolay psikolojiye dönüşebilir. Kavram bazı olaylarda merkezde, bazılarında yalnız yardımcı etkindir.

Bir düşünürün yaşam bilgisiyle metin kanıtını ayrı tutup yalnız açık bağ varsa ilişkilendirin. Biyografi düşüncenin kaderi değil dikkatin neden belirli soruya yöneldiğine dair bir ipucudur. Bir haftalık küçük gözlem, büyük iddianın gündelik karşılığını gösterebilir.

Klasik ve romantik iki derin yönelimdir

Gouldner Batı sosyal düşüncesinde düzen, ölçü ve denetimi öne çıkaran klasik yönelimle canlılık, bütünlük ve yabancılaşma eleştirisini öne çıkaran romantik yönelimin tekrar ettiğini söyler. Böylece soyut kavram, gözlenebilir bir ilişkiye dönüşür.

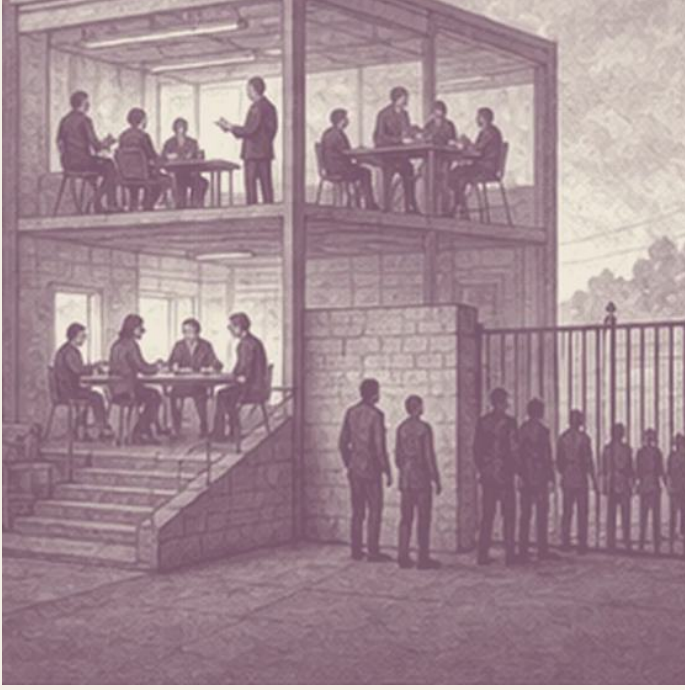
Şehir planlayıcısı düz caddede güvenlik ve verim görür, sanatçı aynı düzende hafıza ile kendiliğindenliğin kaybını hisseder. Bu küçük olay büyük haritanın neresine bakmamız gerektiğini gösteren bir işarettir.

İki yönelim farklı toplumsal deneyim ve ihtiyaçları kavramlaştırır, sonraki kuramlarda yeni biçimde birleşir. Açıklamanın sınanacağı yer, varsayılan halkanın gerçekten çalışıp çalışmadığıdır.

İkili karşıtlık düşünürler arasındaki çeşitliliği basitleştirebilir ve Batı dışı gelenekleri dışarıda bırakır. Yazarın dışarıda bıraktığı deneyimler kavramın sınırını görmek için dinlenmelidir.

Bir politika tartışmasında düzen ihtiyacıyla canlı çeşitliliğin kaybını aynı tabloda görün. İki gelenek tek tek düşünürleri sınıflamak için değil düzen ve canlılık gerilimini fark etmek için kullanılır. Bugüne taşımak geçmiş kopyalamak değil, aynı mekanizmayı yeni koşullarda aramaktır.

İşlevselcilik düzenin nasıl sürdüğünü sorar

Parsonsçı yaklaşım toplumun kurum ve normlarının bütünün sürmesine nasıl katkı verdiğini; insanların ortak değerlerle eylemi nasıl koordine ettiğini araştırır. Yazarın temel hamlesi tam olarak bu görünmeyen bağı açığa çıkarmaktır.

Okul yalnız bilgi vermez, ortak zaman, rol ve başarı beklentisi öğreterek toplumsal düzeni yeniden üretir. Sahneyi yavaşlatınca tek karar sandığımız şeyin öncesindeki etkiler belirginleşir.

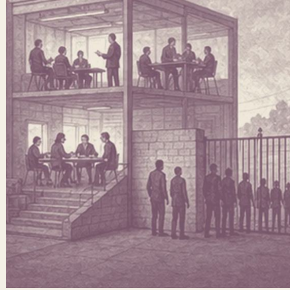
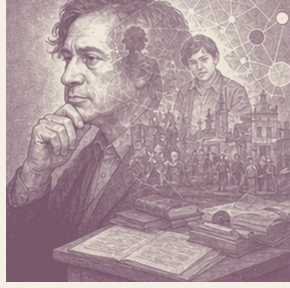
Kurum belirli işlev görür, değerler aktörleri bağlar ve alt sistemler karşılıklı ihtiyaç karşılar. Bu süreç görünür olunca kişisel tercih ile yapısal baskı birbirinden ayrılabilir.

Bir kurumun işlevi olması onun adil veya gerekli olduğunu kanıtlamaz; zarar veren düzen de kendini sürdürebilir. Eleştirinin hedefi çoğu zaman soru değil, cevabın gereğinden fazla büyütülmesidir.

Bir uygulamanın kimin için işlev, kimin için yük olduğunu iki ayrı soruyla inceleyin. İşlev sorusu yararlıdır; kimin bütününe ve hangi bedelle hizmet edildiği eklenmelidir. Karar öncesinde seçeneği olmayan kişiyi hesaba katmak tartışmayı dürüstleştirir.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

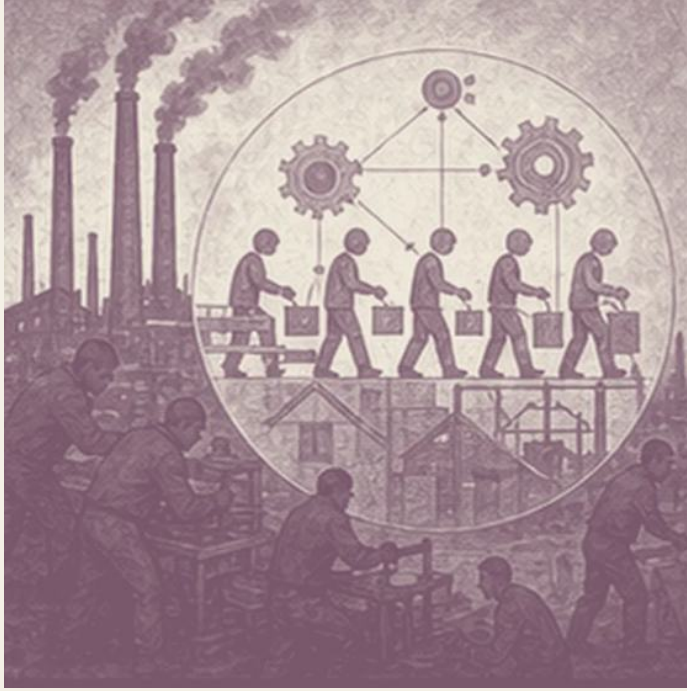
- Kuramın altında alan varsayımları bulunur
- Kuramcının kişisel gerçekliği bilgiye karışır
- Klasik ve romantik iki derin yönelimdir
- İşlevselcilik düzenin nasıl sürdüğünü sorar

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Parsons'ın düzeni çatışmayı sessizleştirebilir
- Kuramın başarısı tarihsel kuruma bağlıdır
- Akademik meslek güvenli sınırlar kurar
- Marksizm de kendi sosyolojisine ihtiyaç duyar

Bağlantı sorusu: “Kuramın altında alan varsayımları bulunur” ile “İşlevselcilik düzenin nasıl sürdüğünü sorar” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Parsons'ın düzeni çatışmayı sessizleştirebilir” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Parsons'ın düzeni çatışmayı sessizleştirebilir

Gouldner işlevselciliğin ortak değer ve denge vurgusunun sınıf, iktidar ve tarihsel değişimi normal düzenin dışındaki sapma gibi gösterebildiğini savunur. Bu nokta atlanırsa fikir kolayca yanlış bir slogana dönüşür.

Fabrikadaki düşük ücret üretim sisteminin ihtiyacı diye açıklanır, işçinin pazarlık gücü ve patronun kazancı arka plana itilir. Gündelik ayrıntı, soyut düşüncenin hayata değdiği noktayı görünür kılar.

Denge temel varsayım olunca çatışma sistemin dönüşüm kaynağı değil geçici bozukluk olarak kodlanır. Mekanizma aynı sonucu her yerde garanti etmez; bağlam onun gücünü artırır ya da azaltır.

Parsons yalnız kaba uyum teorisyeni değildir; eylem, norm ve modern farklılaşma hakkında daha karmaşık çözümleri vardır. Geçmiş bugünün kopyası saymak kadar aralarında bağ yokmuş gibi davranmak da yanlıştır.

Bir düzen açıklamasında uyumun yanında kimin itirazının bastırıldığını ve değişimin nereden geldiğini sorun. Denge dili değişimin yalnız bozukluk değil yeni norm kurma gücü olduğunu kaçırabilir. Bu soru, kitabın düşüncesini günlük bir alışkanlığa dönüştürebilir.

Kuramın başarısı tarihsel kuruma bağlıdır

Gouldner Parsonsçı teorinin savaş sonrası üniversite, refah devleti ve kurumsal istikrar ortamında neden çekici olduğunu sosyolojik olarak açıklar. Mesele tek neden bulmak değil, sonucu üreten düzeni görebilmektir.

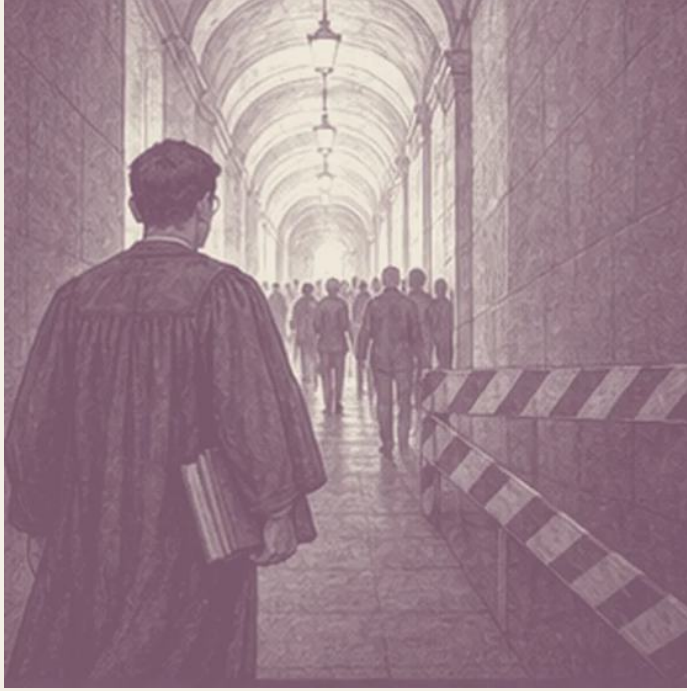
Büyüyen bürokrasi uzmanlardan sistemi devirmeden iyileştirecek dil ister; denge ve rol kavramları bu ihtiyaca uyar. Örnek kanıtın tamamı değildir; yine de iddianın nerede sınanacağını açık eder.

Toplumsal konjonktür fon, kariyer ve problem tanımı üzerinden belirli teoriyi merkezileştirir. Aradaki basamakları atlamak etkileyici fakat boş bir sonuca yol açabilir.

Bir fikrin döneme uyması onun yalnız iktidar aracı olduğunu göstermez; açıklama gücü bağımsızca sınanmalıdır. Sonraki araştırmalar ayrıntıyı değiştirse bile iyi soru yaşamaya devam edebilir.

Bugün hızla yayılan bir yönetim fikrinin hangi kurumların ihtiyacına cevap verdiğini araştırın. Kuramın toplumsal kökü açıklanırken mantıksal ve ampirik gücü ayrıca sınanmalıdır. Böyle bir gözlem kavramın açıklayıcı mı, yalnız etkileyici mi olduğunu gösterir.

Akademik meslek güvenli sınırlar kurar

Profesyonelleşen sosyoloji yöntem standardı ve uzmanlık kazanırken kariyer riski taşıyan büyük ahlaki ve siyasi sorulardan uzaklaşabilir. Kavramın değeri, daha önce kopuk duran ayrıntıları aynı haritada buluşturmasındadır.

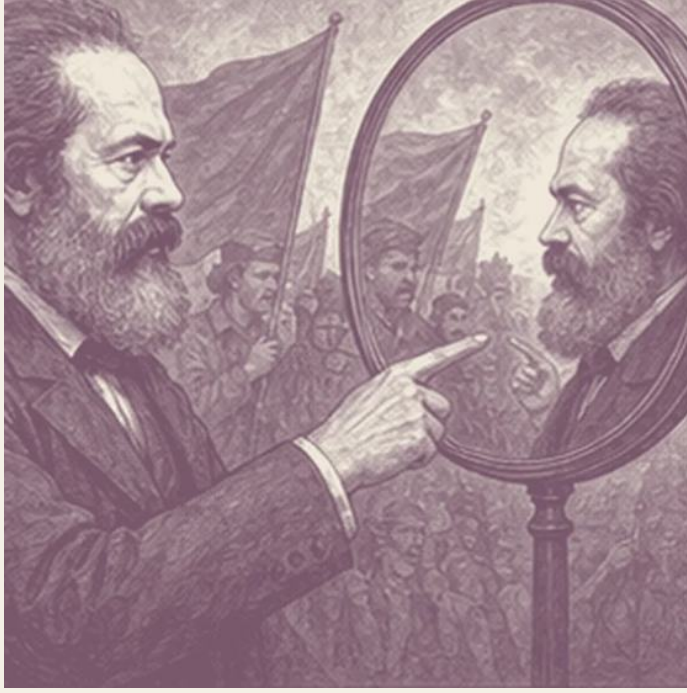
Genç araştırmacı ölçmesi kolay küçük konuyu seçer; savaş veya ırkçılık sorusu fon ve terfi için fazla tartışmalı görünür. Aynı kişiler başka kurallar içinde farklı davranınca açıklamanın yeri değişir.

Ödül sistemi güvenli yayın üretir, teknik yeterlik büyür, disiplinin kamu sorumluluğu daralabilir. Bu hareketin kim tarafından başlatıldığı kadar kim tarafından sürdürüldüğü de önemlidir.

Küçük ve titiz araştırma değersiz değildir; büyük iddia zayıf kanıtlarla daha tehlikeli olabilir. Güçlü ton, belirsizlik ve bağlam payını ortadan kaldırmaz.

Bir akademik başarı ölçüsünün toplumsal önem ve yöntem kalitesiyle aynı yönde çalışıp çalışmadığını sorun. Meslek standardı bilimi korur; ödül düzeni soru alanını gereksizce daraltıyorsa refleksif denetim ister. Amaç düşünceyi insanlara etiket yapmak değil, görünmeyen koşulu fark etmektir.

Marksizm de kendi sosyolojisine ihtiyaç duyar

Gouldner kapitalist sosyolojiyi eleştiren Marksizmin de parti, devlet, sınıf konumu ve dogma ilişkisini araştırmadan kendisini otomatik doğru sayamayacağını belirtir. Burada tanımdan çok, tanımın görmemizi sağladığı ilişki önemlidir.

Resmî teori işçi adına konuşur, gerçek işçinin itirazını karşı devrim diye susturursa özgürleştirme iddiası kendi kurumunda çürür. Bu olayın tersini düşünmek zorunlu olanla değişebilir olanı ayırmayı kolaylaştırır.

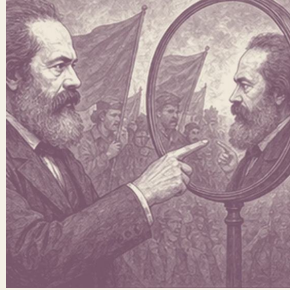
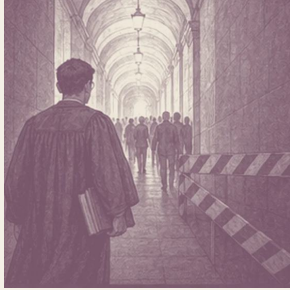
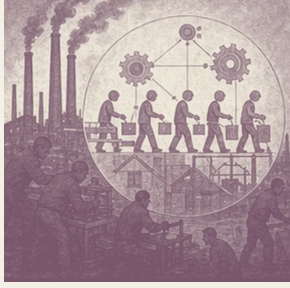
Eleştirel teori iktidara yerleştğinde kendi çıkar ve kör noktalarını üretir; refleksif yöntem ona da uygulanmalıdır. Süreç, büyük değişimin gündelik tekrarlarla nasıl kurulduğunu gösterir.

Bütün Marksist yaklaşımları tek devlet dogmasıyla eşitlemek zengin iç tartışmaları siler. Bu uyarı kavramı reddetmez; doğru ölçüde kullanmayı sağlar.

Savunduğunuz eleştiriye kendi grubunuzun kurum ve liderlerine de aynı ölçüyle uygulayın. Öz-eleştiri yalnız rakip ideolojiye uygulanıyorsa ideolojik üstünlük aracına dönüşür. Kısa vadeli kazanç ile uzun vadeli maliyeti ayırmak bu merceği hayata geçirir.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Parsons'ın düzeni çatışmayı sessizleştirebilir
- Kuramın başarısı tarihsel kuruma bağlıdır
- Akademik meslek güvenli sınırlar kurar
- Marksizm de kendi sosyolojisine ihtiyaç duyar

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Radikal sosyoloji öfkenin ötesine geçmelidir
- Refleksif sosyoloji bileni de araştırır
- Bilgi özgürleşmeye hizmet ederken hesap vermelidir
- Geleceğin sosyolojisi kendi gölgesini taşır

Bağlantı sorusu: “Parsons'ın düzeni çatışmayı sessizleştirebilir” ile “Marksizm de kendi sosyolojisine ihtiyaç duyar” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Radikal sosyoloji öfkenin ötesine geçmelidir” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Radikal sosyoloji öfkenin ötesine geçmelidir

1960'ların genç sosyologları savaş, ırk ve eşitsizlik karşısında tarafsız mesleğe itiraz eder; Gouldner bu enerjinin yeni teori ve kurum disiplinine dönüşmesini ister. Bu başlangıç bir hüküm değil, sonraki örnekleri sınayacak mercektir.

Öğrenci kürsüyü işgal eder ve doğru bir adaletsizliği görünür kılar; ertesi gün hangi araştırma, örgüt ve uzun vadeli sorumluluğun gerektiği sorusu başlar. İnsan yüzü eklendiğinde tartışmanın kimin hayatına dokunduğu anlaşılır.

Ahlaki öfke sorun seçer, refleksif çalışma kendi konumunu ve sonuçlarını sınayarak kalıcı bilgi üretir. Bir halkanın maliyeti başka bir gruba aktarılıyorsa açıklama ona da bakmalıdır.

Radikallik adına karşı kanıtı reddetmek eleştirilen dogmanın yeni biçimini kurar. Bu sınır fikri zayıflatmaz; onu her kapıyı açtığı sanılan sahte anahtardan korur.

Öfkelendiğiniz konuda sizi yanlış çıkarabilecek veriyi ve dinlemeniz gereken kişiyi önceden belirleyin. Radikal bilgi, cesur konu seçimini sabırlı yöntem ve kendi grubuna açık itirazla birleştirir. Kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici olabilir.

ÇÖZÜM · REFLEKSİVİTE

15. DURAK

Refleksif sosyoloji bileni de araştırır

Gouldner'ın önerisi sosyoloğun başkasını nesne yaparken kendi değerini, duygusunu, kurumunu ve güç konumunu da düzenli biçimde incelemesidir. İlk bakışta küçük görünen ayırım, sorumluluğun yerini değiştirir.

Mahalle araştırmacısı toplantı notuna yalnız söylenenleri değil kimin kendisine güvendiğini, varlığının konuşmayı nasıl değiştirdiğini ve hangi önyargıyla geldiğini yazar. Sahnedeki sonuç tek niyetten değil, küçük koşulların birleşmesinden doğar.

Öz-farkındalık yöntem günlüğü, karşılıklı ilişki ve kamusal eleştiriyle araştırmanın kör noktasını görünür kılar. Bu bağlantı geçmişteki örneği bugüne birebir kopyalamadan karşılaştırma imkânı verir.

Kendine bakmak sonsuz itiraf veya narsisizm değildir; dış dünya kanıtı ve araştırılanların sesi merkezde kalmalıdır. Bir düzeni tarif etmek onu ahlaken onaylamak anlamına gelmez.

Bir gözlemde gördüğünüz olguyla sizin orada bulunmanızın etkisini iki ayrı paragrafta yazın. Refleksivite araştırmacıyı merkeze koymaz; onun merkezdeymiş gibi davranmasını görünür kılar. Hazır reçete yerine kararın gizli varsayımını açığa çıkarmak gerekir.

ÇÖZÜM · PRATİK

16. DURAK

Bilgi özgürleşmeye hizmet ederken hesap vermelidir

Refleksif sosyoloji yalnız gerçeği açıklamak değil insanların kendi koşullarını görüp değiştirme kapasitesini artırmak ister; araştırılanlarla tek yönlü ilişkiyi sorgular. Bölüm böylece kişiyi suçlamadan önce koşulları incelemeyi önerir.

İşçi araştırmasının sonucu yalnız raf ve yönetici sunumunda kalmaz, çalışanlara anlaşılır dilde dönüp onların itirazıyla düzeltilir. Büyük kelimelerin gerisindeki basit hareket burada açıkça görülür.

Bilgi paylaşılır, açıklanan kişi yorum ortağı olur ve teori somut eylem imkânını görünür kılar. Mekanizmayı tersine çevirmek, fikrin karşı örnek karşısındaki dayanıklılığını gösterir.

Araştırmacı insanların neye özgürleşme diyeceğini tek başına belirlerse kurtarıcı üstünlüğü yeniden üretir. Karşı örnek iddiayı yok etmekten çok hangi koşulda geçerli olduğunu gösterir.

Bir araştırma sonucunun hakkında konuşulan kişilere hangi biçimde geri döneceğini ve itiraz alacağını planlayın. Özgürleştirici sonuç insanlara hazır bilinç vermek değil kendi bilgi ve karar güçlerini artırmaktır. Geçmişteki sonucu değil, o sonucu doğuran soruyu bugünün araçları içinde sınamak gerekir.

SONUÇ · AÇIKLIK

17. DURAK

Geleceğin sosyolojisi kendi gölgesini taşır

Gouldner gelecek için kusursuz yeni sistemden çok, toplumsal teorinin kendi köken ve sonucunu unutmadığı sürekli öz-eleştirel bir yönelim önerir. İddia her şeyi açıklamaz; fakat doğru soruyu kurmak için sağlam bir başlangıç verir.

Araştırmacı raporun sonunda yalnız bulguyu değil eksik sesi, fon ilişkisini ve kendi fikrini değiştiren olayı açıklar. Bu an, kitabın genel savını tek bir hayatın ölçeğinde sınamamıza izin verir.

Şeffaf konum bilgisi kanıtla birleşir, meslek dışındaki kamular eleştiriye katılır ve teori düzeltilebilir kalır. Bu zincirde hangi halka koparsa sonucun değişeceği ayrıca sorulmalıdır.

Tam şeffaflık imkânsızdır; refleksivite de prestij gösterisine ve ezberlenmiş 'konum beyanına' dönüşebilir. Benzetme akılda kalıcıdır ama dünyanın tamamı değildir.

Bir metinde yazarın sınırlılığını söylemesinin yöntemi gerçekten değiştirip değiştirmediğine bakın. Konum beyanı gerçek seçim ve ilişkiyi değiştirmiyorsa refleksivite yalnız tören haline gelir. Kesin hüküm karşısında eksik kanıt sormak acele genellemeyi durdurabilir.

SON DURAKLAR · SINIR**18. DURAK****Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer**

Gelecek Sosyoloji başlığı altında anlatılan eser bilimsel gerçek yoktur, yalnız siyasi görüş vardır veya araştırmacı kendi hayatını anlatırsa yöntem gereksizdir diye okunmamalıdır.

Tablodaki sayılar fon veren şirketin hoşuna gidiyor diye sayıları otomatik yanlış saymak, Gouldner'ın kurumsal eleştirisini kanıt düşmanlığına çevirmektir.

Okur sitedeki başlığın The Coming Crisis of Western Sociology ile eşleştirildiğini bilmeli; konum açıklamasını veri, karşı örnek ve araştırılan insanların itiraz hakkıyla birlikte değerlendirmelidir.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA**19. DURAK****Kitap hakkında süren tartışma**

Eser refleksif sosyoloji, sosyolojinin sosyolojisi ve değer bağımsızlığı tartışmalarında dönüm noktası oldu; daha sonra Bourdieu, feminist yöntem ve bilim sosyolojisiyle akraba soruların önünü açtı.

Eleştiriler Gouldner'ın Parsons'ın gerçek etkisini büyüttüğünü, çok geniş tarih şemaları kurduğunu, keskin polemiğin rakipleri düzleştirdiğini ve özgürleşme ölçüsünü yeterince tanımlamadığını söyler. Kendi sesinin otoritesini de her zaman aynı sertlikle çözümlemediği ileri sürülür.

Bir okur tarafsızlık perdesinin arkasındaki değeri görerek özgürleşir; diğeri her araştırmayı konuma indirgemenin güçlü kanıt ile propaganda arasındaki farkı bozmasından kaygılanır.

SON DURAKLAR · BUGÜN**20. DURAK****Bugüne taşınan üç soru**

Bu soruyu kim ve hangi kurum içinde soruyor? Kategori hangi değeri gizliyor? Kanıt ne söylüyor ve sonuç hakkında konuşulan kişilere nasıl geri dönüyor?

Okuduğunuz tek bir araştırma için fon, örneklem, sessiz kalan grup, yazarın değer beyanı ve fikri değiştirecek karşı kanıt başlıklı beş satır hazırlayın.

Okur sosyoloğu toplumun dışındaki görünmez göz değil aynı dünyanın sorumlu katılımcısı olarak gördüğünde hem eleştiri hem kanıt daha dürüst hale gelir.

SON DURAKLAR · ÖZ**21. DURAK****Bir cümlede kitabın özü**

Gelecek Sosyoloji, toplumu açıklayan bilimin kendi kurumunu, değerini ve iktidar ilişkisini de araştırarak nesnelliği kayıtsızlıktan çıkarıp refleksif sorumlulukla güçlendirmesini savunur.

Akılda tutulacak son görüntü, erik ve bakır tonlarında toplumu gösteren büyük bir aynanın içinde araştırmacının da görünmesi, çevrede veri tabloları, üniversite kapısı ve aynayı farklı açılardan tutan yurttaşlar.

Gouldner bizi başkalarının dünyasını açıklarken hangi sandalyede oturduğumuzu, sandalyeyi kimin verdiğini ve açıklamamızın kimin hayatına ne yaptığını sormaya çağırır.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Google Books - The Coming Crisis of Western Sociology

[2] Open Library - The Coming Crisis of Western Sociology

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Gouldner bizi başkalarının dünyasını açıklarken hangi sandalyede oturduğumuzu, sandalyeyi kimin verdiğini ve açıklamamızın kimin hayatına ne yaptığını sormaya çağırır.